

8. ЦДІАК України, ф. 128, оп. 1 благ., спр. 745, 394 арк.

УДК 94(477)

Кравчук Л., д. істор. н., доц.; Рябоконт М.; Яворський А.

Тернопільський національний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського, Україна

ЗАХІДНА УКРАЇНА В ДИПЛОМАТІЇ СРСР ТА НІМЕЧЧИНИ, ГЛИВЕЦЬКИЙ «КОНФЛІКТ»

Kravchuk L., Dr., Assoc. Prof.; Riabokon M.; Yavorskyi A.

WESTERN UKRAINE IN DIPLOMACY OF THE USSR AND GERMANY, GLYVETSKY "CONFLICT"

Події кінця 40-х років ХХ ст., що кардинально змінили подальший хід розвитку Європейських країн, ще не в повній мірі вивчені і проаналізовані, також не зроблено остаточних висновків, які б дали можливість поставити крапку у неоднозначних подіях вересня 1939 р. та його наслідках. Сьогодні науковцями не підготовлено спільної концепції щодо цього періоду, не утверджено єдиної думки щодо приєднання західноукраїнських земель до УРСР по плану Рібентропа-Молотова, також не зменшилось як проблематичних запитань, так і не дано об'єктивних відповідей на ряд подій і фактів.

Події 17 вересня 1939 р., які трактувала радянська історична наука, як приєднання західноукраїнських земель до УРСР у складі СРСР, мають в свої основі суперечливі висновки, що сформувавши як прихильників сталінської зовнішньої політики, які базувались на піклуванні про долю та життя етнічних українців і тих, хто ці події вбачав черговим пунктом стратегічного плану сталінського уряду щодо розширення свого європейського простору. Через відсутність детальної характеристики та оцінки послідовності подій, що передували 1 вересня 1939 року та безпосередньо їх подальшого розвитку, цей період буде причиною багатьох непорозумінь, штучних спекуляцій і дуже часто буде використовуватися різними громадсько-політичними силами для маніпуляцій суспільною свідомістю у суто прагматичних цілях [1.с.5].

Осіною 1939 року по ініціативі товариша Сталіна були звільнені від ігнорування польських поміщиків наші однокровні брати – народи західної України і західної Білорусії. Ці народи влились в єдину братню сім'ю вільних народів СРСР [2.с.179], так трактували вересневі події сталінські ідеологи. Цим подіям передувала не менш подібна і активна політика Німеччини щодо України, зокрема підписання Німецько-польського пакту про ненапад 26 січня 1934 року [3.с.22]. Отже, ми спостерігаємо реставрацію версальської системи договорів та четвертий поділ сфер впливу у Європі. Україна не була суб'єктом, а тільки об'єктом міжнародної політики. Німеччина і СРСР, і будь-хто з них не гарантували для українців національної свободи, а тим більше створення незалежної держави [4.с.6]. І хоча ці чужі держави Німеччина і Радянський Союз на території Західної України діяли за власними інтересами, український народ виборював право на власне життя [5.с.3]. Перша половина 30-х – 40-х рр. була подібною як для Німеччини, так і для СРСР.

Гітлер збирає німецькі землі до рейху, Сталін керується принципом об'єднання всіх слов'янських народів в єдиній великій братній сім'ї. Гітлер намагається під галсом самоозначення німецького народу набрати популярності і ростуть ряди його прихильників. Аналогічною є політика сталінського уряду, тільки поле її діяльності ґрунтується на соціалістичній гуманній політиці дружби і підтримки. Гітлер свої інтереси вбачає на східних територіях, Сталін – на західних. Україна була для Сталіна перед усім харчовою базою Росії [6.с.59].

Отже, в будь-якому випадку інтереси зіткнуться на українських полях і тут потрібно бути готовим до різноманітного розвитку подій: політичних, дипломатичних, військових. Мюнхенська змова вересня 1938 року наглядно продемонструвала ці можливості. Додаткові і секретні домовленості у світовій дипломатичній практиці не випадковість. Для прикладу секретною є англо-німецька домовленість у Мюнхені у вересні 1938 року та інші [7.с.96]. Радянський уряд підписуючи пакт про ненапад в серпні 1939 року керувався у свої діях в основному інтересами розширення своєї сфери впливу у європейській та світовій політиці, намагаючись взяти реванш за мюнхенські події.

Поширюючи кордони УРСР в напрямі на захід можна тільки збройно [10.с.40]. Аналогічні шляхи поширення своїх кордонів на схід були у Німеччини. Крім того для Сталіна було ясно; що необхідно використати всі можливості, створені пактом про ненапад, щоб відсунути лінію кордону, це мало стратегічне значення [8.с.261-262].

Пакт Рібентропа-Молотова остаточно зруйнував Версальську систему, але не привів до утворення іншої альтернативної системи міжнародних відносин. На розвалинах Версальського миру склалася нестійка і мінлива ситуація [9.с.51]. Наслідки цього пакту були найдраматичнішими не тільки для жителів Західної України, Польщі ,але для Європи. Вечірні постріли в приміщені Гливицької радіостанції спровоковані фашистськими службами були першими у Другі світові війні. Ми не будемо погоджуватись чи заперечувати, а тільки наголосимо, що це результат зовнішньої агресивної природи тих двох систем (радянської та фашистської), що прагнули переділити сфери впливу на власну користь за рахунок чужих територій та народів.

Вересневі події 1939 року в Західній Україні привертала увагу і тим, що з німецької і радянської сторони виношувались плани розіграти українську карту . Зрозуміло, що договір з Німеччиною не є свідченням надмірної довіри радянського уряду до фашистської Німеччини. Ні в найменшій степені він не ослаблював пильності радянського уряду і його постійної турботи про зміцнення оборонності СРСР .

І якщо навіть спокійно реагувати на події 17 вересня 1939 року як на розширення соціалістичної території, то це розширення території агресії. І ні в якому разі радянський уряд не переймався долею західних українців.

Політика «умиротворення», яка застала військових помічників Сталіна в середині обурюватись, а широкі верстви населення – червоніти від безсилля, сорому і злості.

На нашу думку радянська це насильницьке запровадження на приєднаних територіях норм і зразків, способів і форм суспільно – політичного, соціально – економічного і культурно – духовного життя, характерних для тоталітарного режиму СРСР. [10.с.106]

Отже шляхом випробуваних методів, економічного примусу, політичного диктату через націоналізацію, колективізацію і культурну революцію, сталінський уряд планував у стислі терміни підключити регіон у народно-господарський механізм УРСР у складі СРСР, налаштовуючи всі свої ресурси на військовий лад, готуючись до «визвольного» походу на захід.

Література

1. Д. В. Веденєєв, О. С. Лисенко Україна у другій світовій війні: деякі питання теорії, методології і суспільних рефлексій. УІЖ №3/2010р. С. 24
2. Ингеборг Фляйшхауєр. Пакт. Гитлер, Сталин и инициатива германской дипломатии 1938-1938гг. М. Прогрес. 1991 .473с.
3. О. Є. Лисенко. Друга світова війна як предмет наукових досліджень та феномен історичної політики. УІЖ №5. 2004р. С. 160.

4. Українська повстанська армія у боротьбі з тоталітарним режимом. Львів 2004р. 294 с.
5. М. И. Семерога. Тайны Сталинской дипломатии 1939-1941гг. Вища школа. 1992р. 302 с.
6. С. Николинин. Культурна політика більшовиків і український культурний процес. 1947р. 120 с.
7. Пасо Беладі, Томаки Краус. Сталин. Москва. Издание политической литературы. 1989г. 316 с.
8. М. М. Білоус. Початок другої Світової війни. Деякі уроки і сучасність. УІЖ №9 1989р. 160 с.
9. А. С. Орлов. СССР – Германия. Термакно:август 1939 – июнь 1941. М. Знание 1991г. 62с.
10. Л.В.Кравчук. Суспільно-політичні та соціально-економічні трансформації на Тернопільщині (вересень 1939-червень 1941рр.). Тернопіль :Укрмедкнига, 2017. 600 с.

УДК 355.018+614.4

Мосов С.¹, д. військ. н, проф.; Чубіна Т.², д. істор. н, проф.

¹Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, Україна

²Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, Україна

ІСТОРІЯ ЕПІДЕМІЧНИХ ВТРАТ У ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ

Mosov S., Dr., Prof.; Chubina T., Dr., Prof.

HISTORY OF EPIDEMIC DEATHS IN MILITARY CONFLICTS

Жодна війна не обходилася і не обходиться без жертв... Разом з бойовими втратами мають місце і небойові втрати, у тому числі внаслідок померлих від чисельних хвороб під час війн. Як показують результати досліджень, проведених Б. Ц. Урланісом і опублікованих у його унікальній праці «Історія військових втрат», чимало солдатів і офіцерів являлися жертвами епідемій. Масове скупчення людей на невеликих просторах при відсутності найелементарніших засобів боротьби з епідеміями призводило до того, що величезна кількість людей вмирала від інфекційних хвороб.

Перші відомості про хвороби й епідемії в армії відносяться до стародавніх часів. Ще Гомер у «Іліаді» розповідав про те, що під час облоги Трої греки більше страждали від хвороб, ніж від ворожих копій. Відомо також, що в V ст. до н. е. серед перських воїнів, які наводнили Грецію після битви при Фермопілах, вибухнула страшна епідемія чуми, що підірвало міць величезної армії. Кілька десятиліть потому, у 395 р. до н. е., армія карфагенян, яка взяла в облогу Сіракузи, була знищена епідемією. Ця епідемія була описана Діодором Сіцилійським [1].

У II ст. у Римській імперії неодноразово спалахували епідемії. Так, у 125 р. серед римських солдат, які були надіслані до Африки, у м. Утіка (близько Карфагену) спалахнула епідемія чуми, від якої померло 30 тис. чол. На початку III ст. великі втрати понесла армія римського імператора Олександра Севера, що знаходилася серед каледонських болот. У 425 р. серед армії гунів, які загрожували Константинополю, поширилася настільки значна епідемія, що гуни змушені були відступити. У другій половині XI ст. німецька армія Генріха IV зазнала значних втрат від чуми, особливо після захоплення Риму в 1083 р. У наступному році спалахнула нова епідемія, у результаті якої вимер весь німецький гарнізон у Римі [1].